

Kurkunpään sairaudet

Lääkärikirja Duodecim

24.3.2022

Yleislääketieteen erikoislääkäri Osmo Saarelma

- Syyt ja oireet
- Itsehoito
- Milloin hoitoon
- Ehkäisy

Kurkunpään sairaudet ilmenevät pääasiassa äänihuulten toiminnan häiriöinä, joiden oireina ovat käheys ja joskus kipu kurkunpäässä. Sairauksien syitä voivat olla tulehdukset, pitkäaikainen ärsytys, hermotushäiriö tai kasvaimet.

Syyt ja oireet

Yleisin sairaus on äkillinen viruksen aiheuttama kurkunpääntulehdus. Tulehdus aiheuttaa äänihuulten turpoamista ja tästä johtuvaa [äänen käheyttä](#). Lisäksi voi olla kurkkukipua ja kuumetta. Samaan aikaan oireita ilmenee tavallisesti myös muualla hengitysteissä. Lapsilla [kurkunpääntulehdukseen](#) liittyy yleensä enemmän oireita.

Bakteerin aiheuttama kurkun kannen tulehdus on vaarallinen sairaus, mutta melko harvinainen. Oireisiin kuuluu kurkkukipu ja nielemisvaikeus ja usein nopeasti nouseva kuume. Hankalimmillaan hengitys vaikeutuu ja puhe käy puuromaiseksi.

Krooniseksi kurkunpään tulehdukseksi kutsutaan tilaa, jonka aiheuttaa pitkällinen ulkoinen ärsytys, erityisesti tupakansavu ja muut hengitysilman epäpuhtaudet sekä kuiva hengitysilma tai sisäänhengitettävä kortisonilääkitys. Myös mahalaukun hapanta sisältöä kurkunpään tuova [refluksitauti](#) voi olla pitkällisen kurkunpään tulehduksen syynä. Oireina ovat kuiva yskä, kurkunpään ärsytys ja äänen käheytyminen.

Äänihuulen hermotuksen häiriöt voivat aiheuttaa tois- tai molemminpuolisen äänihuulihalvauksen. Oireet vaihtelevat äänen vähäisestä käheydestä kuiskaukseen ja suoranaiseen hengittämisen vaikeuteen asti. Koska hermotushäiriössä äänihuulet eivät pysty kunnolla sulkeutumaan nieltäessä, voi myös ruoka tai juoma mennä helposti ”väärään kurkkuun” ja yskiminen on hankalaa. Äänihuulihalvauksen aiheuttaja voi olla hermotuksen vaurio kurkunpään tai kilpirauhasen alueella, tai hermoa saattaa vaurioittaa kaulan tai rintakehän yläosan kasvain. Ks. myös artikkeli [Toiminnallinen äänihuulisalpaus](#).

Kurkunpäässä esiintyy hyvänlaatuisia kasvainmuodostumia, jotka aiheuttavat äänen käheyttä, kun äänihuulet eivät pääse kunnolla sulkeutumaan. Yleisimpiä ovat äänihuulikyhyt, jotka syntyvät liiallisesta äänenkäytöstä äänihuulten hankauksen seurauksena.

[Kurkunpään syövän](#) selkeimmät riskitekijät ovat tupakointi ja alkoholinkäyttö. Suurin osa alkaa äänihuulista ja aiheuttaa varhaisena oireena äänen käheyttä. Suomessa todetaan miehillä noin sata ja naisilla toistakymmentä kurkunpään syöpää vuosittain.

Itsehoito

Viruksen aiheuttamaan hengitystietulehdukseen liittyvä kurkunpääntulehdus paranee itsestään (ks. [Flunssan eli nuhakuumeen itsehoito](#)). Tärkeää on säästää ääntä, mikä voi puhetyöläisillä edellyttää usean päivän sairauslomaa. Höyryhengitys (esimerkiksi

lämpimässä suihkussa oleskelu), lämpö ja kosteus lievittävät oireita ja irrottavat kurkunpään tarttunutta limaa.

Liiallisen äänenkäytön aiheuttamien äänihuulikyhmien hoitona on niin ikään äänen säästäminen, mutta koska kyseessä on pitkän ärsytyksen tulos, voi olla aiheellista opetella kokonaan toisenlainen äänenkäyttö.

Kroonisen ärsytyksen aiheuttaman kurkunpään vaivan tärkein hoito on ärsykkeen poistaminen.

Milloin hoitoon

Hengitystietulehduksen yhteydessä äänen käheyttä hoidetaan samoin periaattein kotona kuin flunssaa (ks. [Flunssa lapsella](#)). Antibioottihoito voi olla tarpeen vasta yli viikon kestävässä tulehduksissa, eikä aina silloinkaan. Jos hengitys kotihoitokonsteista huolimatta vaikeutuu, on syytä hakeutua päivystävään hoitopisteeseen.

Epäiltäessä kurkun kannen tulehdusta kurkkukivun, kuumeen ja hengitysvaikeuksien tai puheen puuroutumisen vuoksi on lääkäriin hakeuduttava välittömästi.

Jos äänihuulioireet ilman hengitystietulehdusta kestävät yli parin viikon ajan, on syytä hakeutua lääkärin tutkimukseen. Ensi vaiheessa kurkunpää tarkastetaan peilitutkimuksella ja, mikäli aihetta on, potilas lähetetään tarkempiin tähystystutkimuksiin.

Sekä hyvän- että pahanlaatuiset kasvaimet poistetaan yleensä leikkauksella. Nykyisin pahanlaatuisenkin kasvaimen hoidon ennuste on hyvä, mutta kasvaimen sijainnista ja koosta riippuu, kuinka laaja poisto ja puhe-elimen uudelleen muovaaminen on tarpeen.

Ehkäisy

Äkillisen viruksen aiheuttaman kurkunpää tulehduksen ehkäisemiseksi ei ole keinoja. Pitkällistä kurkunpään ärsytystä ja siitä aiheutuvaa käheyttä voi estää pyrkimällä äänihuulia säästävään äänenkäyttöön sekä välttämällä tupakointia. Tupakointi ja runsas alkoholinkäyttö lisäävät kurkunpään syövän riskiä, joten tupakoinnin lopettaminen ja alkoholin liikkäytön välttäminen ovat tästäkin syystä viisasta.